

Geçen sayımızda başlattığımız “ESKİ SAYILARDAN” sayfamızda yine gündeme denk gelen bir konuyu, nükleer enerji konusunu ele alıyoruz. Böylece, bu konuda 1980’den önce neler söylendiğini, bugün söylenenlerle karşılaştırmak ve toplumsal hafızamızı tazilemek istiyoruz.

NÜKLEER ENERJİ PANELİ * Nükleer Enerji Santrali, Enerji Sorununu Çözemez; Dışa Bağımlılığı Artırır!

Adil Aytekin
Maden Mühendisi

“Şimdiki ve gelecekteki enerji bunalımı gerçekte egemen sınıfların sorunu ise, bunalımı tüm neden ve sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıracak yapı değişikliği de, sıkıntının yükünü çeken emekçi sınıfların sorunudur.”

Şon zamanlarda kamuoyunu oldukça ilgilendiren konular arasında nükleer enerji ve nükleer santraller da yer alıyor. Silifke-Akkuyu’da kurulması düşünülen Türkiye’ nin ilk nükleer santrali, iletişim araçlarında ve dolayısıyla halk arasında bu konunun tartışılmasına yol açtı. TMMOB Enerji Yar Kurulu, bir yılı aşan bir çalışma sonunda bir “Nükleer Enerji Raporu” hazırladı. Rapor, konunun uzmanlarının konuşmacı olarak katıldığı ve izleyicilerin sorularıyla ve katkılarıyla zenginleşen paneller ile kamuoyuna sunuldu. Paneller, başta santralin kurulması düşünülen Mersin olmak üzere, Ankara, İstanbul ve İzmir’de düzenlendi.

Ankara’daki panel 25 Nisan 1979 tarihinde DSİ salonunda yapıldı. Konuşmacı olarak, Turizm ve Tanıtma Bakanlığında Orol Ataman, TEK Nükleer Enerji Dairesinden Dr. Ahmet Kütükçüoğlu, Elektrik Mühendisleri Oda’sından Mustafa Geçek, TİB’den Aybars Çağlayan, ODTÜ Elektrik Mühendisliği Bölümü’nden Doç. Dr. Kemal İnan ve TMMOB adına Bülent Damar katıldılar. TMMOB Başkanı Teoman

Öztürk’ ün yönetimindeki panelde önce “TMMOB Nükleer Enerji Raporu”, Fizik Mühendisleri Odası Başkan Mustafa Gülenç tarafından özetlenerek sunuldu. Nükleer enerji konusunda genel bilgilerin, Türkiye genel enerji durumunun, nükleer enerjiye Türkiye özelinde bugün için neden karşı çıkılması gerektiğinin ayrıntılı olarak sergilendiği rapor, özellikle nükleer enerji santralının maliyetini, diğer alışlagelmiş (termik, hidrolik) santral maliyetleri ile karşılaştırdığı bölümlerde özgün veriler içermekteydi. Rapor, “Şimdiki ve gelecekteki enerji bunalımı gerçekte egemen sınıfların sorunu ise, bunalımı tüm neden ve sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıracak yapı değişikliği de, sıkıntının yükünü çeken emekçi sınıfların sorunudur.” vurgulaması ile son bulmaktaydı.

Daha sonra konuşmacılar, iki turda görüşlerini açıkladılar.

İlk konuşmacı Dr. Kütükçüoğlu, TEK adına değil şahsı adına konuştuğunu belirtti. Nükleer enerji lehinde konuşanların bugüne değin savuna geldikleri görüşleri bir kez daha tekrarladı. Elektrik tüketiminin 2000 yıllarına doğru 200

Nükleer enerji tartışmalarında hiç gözden uzak tutulmaması gereken bir yan: Finansman

milyar Kwh'ın üstüne çıkacağını; linyit ve hidrolikten bunun ancak 160 milyar kwh'nın karşılanabileceğini, dolayısıyla başka bir enerji kaynağına gereksinim duyulacağını, bunun da önümüzdeki 10-20 yıl için nükleer enerjiden başka bir şey olamayacağını söyledi, özetle "Türkiye, 1990'larda enerji gereksiniminin % 40'ından daha fazlasını ithal petrolden karşılayacağına göre, soru: Petrol mü nükleer mi? sorusudur. Ve bu sorunun cevabı: nükleerdir, ön çalışma olmadan Türkiye 1990'larda birdenbire nükleer enerjiye giremeyeceğine göre, bir an önce ilk santrale başlamak gerekli idi. Ön çalışmalar için 5 yıl gerekti. 7-8 yılda bundan sonrası için gerekiyor. Yerli kaynaklardan yararlanıldı ve yararlanılacak. Santralin ertelenmesi fikrine katılmıyorum. Tersine, daha hızlandırılmalı. Evet, dışa bağımlı, ama petrolle karşılaştırılmalı." dedi.

Doç. Dr. Kemal İnan, nükleer enerji sorununun enerji planlaması ile ilgili yanını sergiledi: "Türkiye'de bir an önce nükleer enerji santral kurulmasını savunanların çıkış noktaları, elektrik tüketiminde yılda % 12'lik bir artıştır. Oysa, bu çok yüksek bir artış hızıdır, % 10'un üzerinde sürekli tüketim artışı bile Dünya'da örneği olmayan bir durumdur. % 9'u bile çok görüyorum. Kütükçüoğlu ile bu noktada kesin ayrılıyorum... Nükleer enerji tartışmalarında hiç gözden uzak tutulmaması gereken bir yan: Finansman. Nükleer santral kaynak yiyecek. Nereden yiyecek? Diğer santrallerin yatırımından... Elektrik üretimi sektöründe yüksek talep artışı yoğun yatırım > yoğun dış alım > yoğun dış finansman > açık. Tüm hidrolik ve termik santrallerde gecikmeler. Nedeni: Finansman. Enerjiye çözüm > gaz türbinleri > sorunlar.

O halde nükleere geçince, diğer yatırımlar gecikecek. Zaten Türkiye elindeki su ve linyit potansiyelini değerlendirmeyi 2000 yılına dek gerçekleştirebilirse, başarılı sayılır."

Bülent Damar, Türkiye elektrik tüketiminin yapısını irdeledi. Elektrik üretimi-

nin % 75'inin sanayide tüketildiğini, bu sanayinin % 87 aramaları ve tüketim malları ve ancak % 13 yatırım malları üreten bir sanayi olduğunu söyledi. Bu enerji bunalımının, tüketim sanayinin bunalımı olduğunu ama yükünü emekçi halkın çektiğini ve bu sanayi yapısı sürdükçe, bunalımın da sürüp gideceğini vurguladı. "İlk nükleer santralin işletmeye alınması planlanan 1986 yılına kadar, elektrik üretiminde tesis kapasitesinin 2,5 kat, üretimin 3 kat artması da planlanmakta. Bu yatırım nereden finanse edilecek?" diyen Damar, Ayrıca 75 milyar Kwh'lık hidrolik potansiyel hesaplanırken, ekonomik kriter olarak 10 kr/Kwh'nın alındığını oysa bugün en düşük elektrik maliyetinin 89 kr/kwh olduğunu söyleyerek hidrolik potansiyelin yeniden sağlanmasını önerdi. Linyit potansiyelimizin de yalnız elektrik üretimi için 60 milyar kwh olduğunu belirtti. Ve plandan alıntı tümceler ile Türkiye'de gerçek bir enerji planlaması olmadığını gösterdi.

Mustafa Geçek, Dünya enerji kaynaklarının genel bir dökümünü yaptı. Gelişmiş kapitalist ülkelerin, az gelişmişlerin enerji kaynaklarını sömürdüğünü sayımlarla kanıtladı. Verim açısından nükleer santrallerin daha kötü olduğunu ortaya koydu. Türkiye açısından, bugünkü teknolojisi ile nükleer santrallerin yakıt bakımından en güvencesiz santral olduğunu, Türkiye'de uranyum rezervlerinin hem miktar hem tenor bakımından düşük nitelikli olduğunu belirtip henüz hidrolik kaynaklarımız için ancak % 8'lik, ve termik kaynaklarımız için % 6'lık bir değerlendirme söz konusu iken, nükleer santrale gereksinim olmadığının altını çizdi. Nükleer santral gelirse, teknolojisini de getirir savının yanlışlığını vurguladı.

Orol Ataman, nükleer santralleri çevre bakımından irdeledi. Nükleer elektriğin, başlangıçta övüldüğü gibi ucuz, temiz, güvenilir bir kaynak olmadığını söyleyerek sözlerine başladı. "Nükleer teknolojinin insan ve çevre üzerinde normal faaliyet süresindeki etkileri, ve kaza

anındaki etkileri olmak üzere iki tür etkisi vardır. Uzun erimli etkiler ve artıklar için hiçbir kesin çözüm bulunamamıştır. Radyasyonun uzun erimli etkisi henüz doğru-dürüst araştırılmamıştır” dedi. Geçmişteki nükleer santral kazalarından ve son bir ay içinde ABD ve İngiltere’deki iki kazadan söz etti. Nükleer yakıt güvencesi olmadığını belirtirken, ABD’de mevcut reaktörlerin 1 milyon ton uranyuma gereksinimi olduğunu, 2000 yılma dek inşa edilecek reaktörlerin 4 milyon ton yakıt gereksinimi olacağını, bunun bile mevcut dünya rezervlerinin üstünde olduğunu söyledi. Ve sordu: Bu durumda nükleer santral firmalarının yakıt garantisine nasıl güvenebiliriz, (örnek: Westinghouse 40 milyon kilo yakıt garantisi vermiş, buna karşılık ancak 7,5 milyon kilo yakıt üretmiş).

Aybars Çağlayan (Tüm İktisatçılar Birliği): “Sermaye için üretimin genişletilmesi gerekli. Ama bu artırım kitlelerin ihtiyacına yönelik değil. Sermaye birikimini artırarak sağlamaya yönelik. Çok uluslu petrol tekelleri, petrol ve kömür rezervlerine de el atıyorlar (örnek: Exxon)...

Nükleer teknolojide belirli bir tekel var. Eskiden ihraç edilmezken, şimdi edilmek isteniyor: çünkü teknoloji geliştirilip, tekel oluşturulduktan sonra, karlılık oranı artırılmak istenir ve ihracata geçilir. Ama nereye? Güney Kore, Brezilya ve Meksika gibi ülkelere. Bu ülkelerde yoğun bir sömürü var. Şimdi Türkiye’yi de katmak istiyorlar bu kervana. Akkuyu Santrali için istekli olan şirketlerin çoğu (Asea-Atom ve Westinghouse dışında) paravan.

Nükleer santraller, işçi sınıfının sömürsünün katmerleştiği alanlardandır. Bunu teşhir etmeliyiz. Kuşkusuz, herhangi bir teknolojiye soru sormadan bakamayız. Eğer bugün nükleer teknolojinin çevre ve verimsizlik gibi türev sonuçları varsa, bunun sorumlusu bu teknolojinin tekellerin güdümünde geliştirilmiş oluşudur...

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA), çok uluslu şirketlerin denetiminde... Santral kurulduktan sonraki denetim, yakıt aracılığı ile oluyor.

Sonuçta: Dışa bağımlılık, çok uluslu tekeller, teknolojinin kim için geliştirildiği, vb. yönleri olan nükleer santraller bizim içinde bulunduğumuz sistemi teşhir amacı olmalıdır.”

İkinci tur konuşmalarda Doç. Dr. Kemal İnan, nükleer teknolojiye kategorik olarak karşı çıkılmayacağını, kendisinin planlama-zamanlama açısından karşı olduğunu söyledi. Ayrıca Türkiye’de elektromekanik ve elektronik sanayinin nükleer-dışı, konvansiyonel nükleer santrallerin yapısıyla gelişmesinin mümkün olduğunu belirtti.

Bülent Damar, ikinci tur konuşmasında, nükleer santralin pahalı olduğunu; aynı maliyete 3 termik veya 5 hidrolik santral yapılabileceğini vurguladı. Mustafa Geçek de, TMMOB Raporundan alıntılarla bu görüşü destekledi. Orol Ataman, ikinci tur konuşmasında, “... nükleer santrale kategorik karşı çıkmayalım, 2000 yılında enerjiyi nereden bulacaksınız?” diyenlere kendisinin bir karşı-sorusu olduğunu açıkladı: “2000 yılında siz uranyumu nereden bulacaksınız?”

Aybars Çağlayan, kendisinin meseleye zamanlama açısından bakmadığını söyledi. “Bu ülkede kapitalist sömürü var olduğu sürece, nükleer santrallere hayır! Kapitalist sömürü kalktığında da buna karar verecek olan biz değiliz, halktır” dedi.

Daha sonra izleyicilerin soruları yanıtlandı ve panele son verildi.

* Bu yazı MADENCİLİK HABERLER Sayı: 13, Nisan-Mayıs 1979’dan alınmıştır.